

Minimální mzda

neoklasický, institucionální, behaviorální
přístup



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Neoklasický přístup - teoretická východiska

- metodologický individualismus
- racionální subjekt (*homo economicus*)
- model racionální volby (*rational choice model*)
- preference jsou individuální, konzistentní a nezávislé, subjekt si vytváří preferenční škálu
- neoklasická ekonomie se nezabývá tím, jak se preference formují; podle Samuelsona (1983) ekonomie tuto otázku ponechává psychologii a sociologii
- poměřuje náklady a výnosy každé alternativy (*cost-benefit analysis*)

- rozhodování subjektu se odehrává v podmínkách vzácnosti (zdrojů, času, důchodu)
- tržní systém, tržní nabídka a poptávka, je řízen neviditelnou rukou („*invisible hand*“) a tenduje k rovnováze (*equilibrium*)
- rovnováha je efektivní, maximalizuje blahobyt všech zúčastněných
- trh práce vygeneruje rovnovážnou mzdovou sazbu a rovnovážnou zaměstnanost
- dlouhodobě tenduje k dokonalé konkurenci

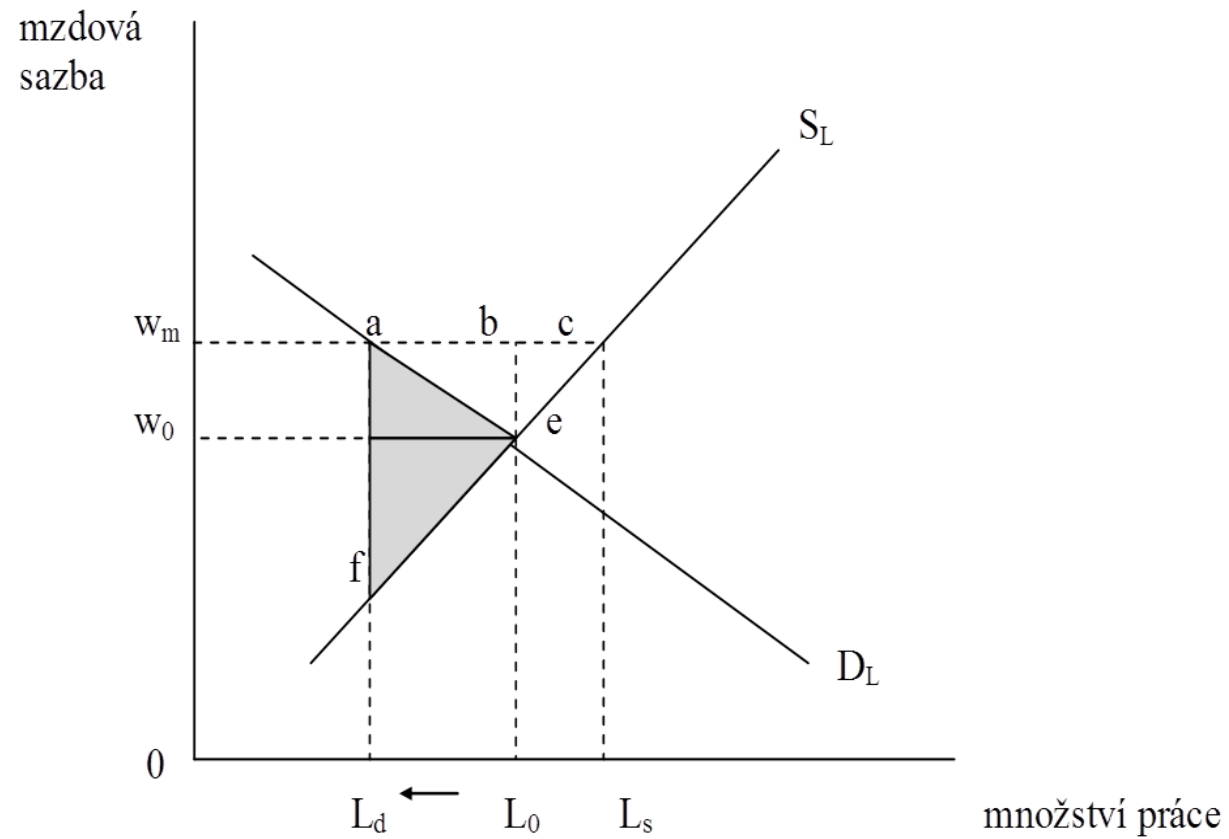
- na trhu práce pracovník vynakládá úsilí jen nezbytně nutné (standard, průměr)
- může podléhat morálnímu hazardu
- v případě ztráty pracovního místa najde obdobné za stejnou mzdu

Minimální mzda

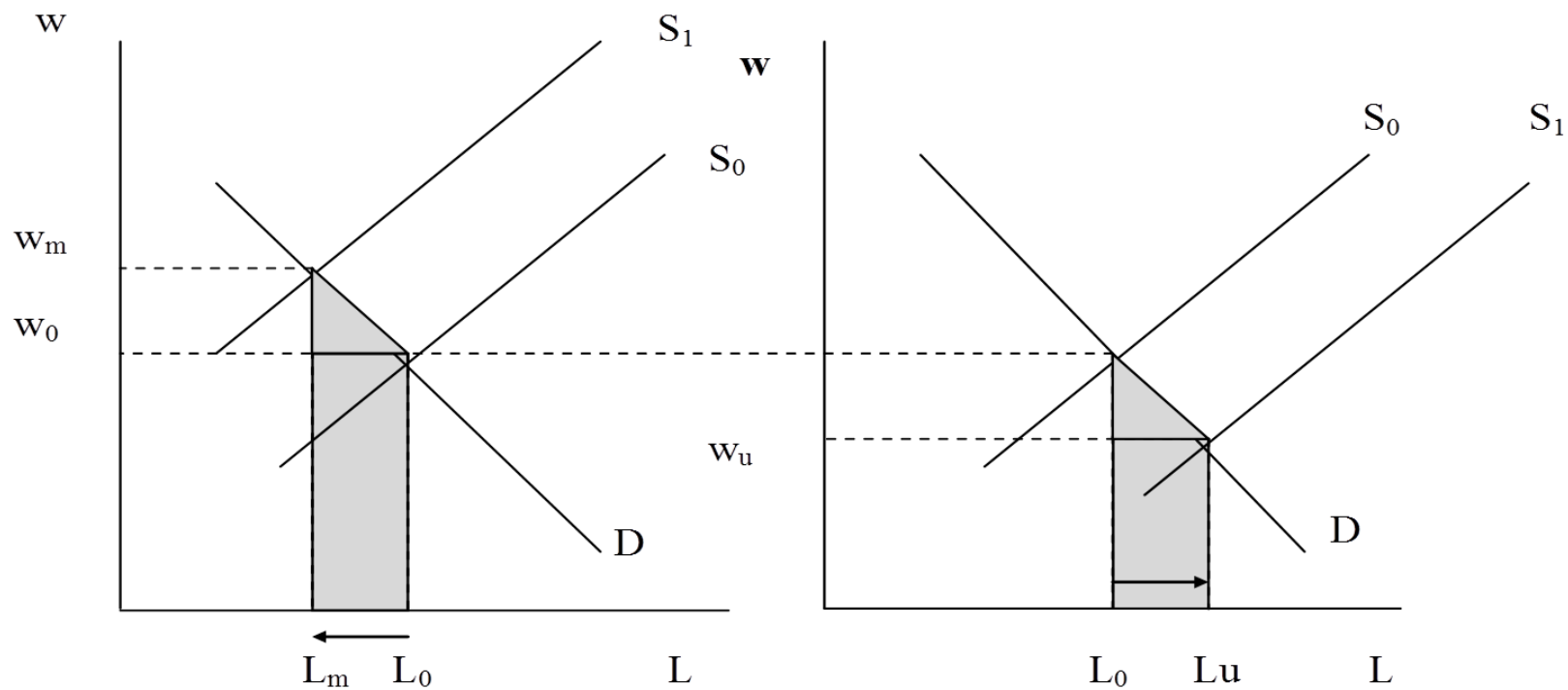
- analyzuje ji z pozic pozitivní ekonomie; zkoumá vztahy mezi veličinami a dopady změn
- je chápána jako vnější intervence do trhů, jako regulatorní zásah do trhu práce
- snižuje efektivnost fungování trhu práce
- je to forma přerozdělování směrem k nízkopříjmovým pracovníkům
- přerozdělování se opírá o utilitaristickou argumentaci a zákon klesajícího MU

- ovlivňuje trhy s relativně nízkou mzdou (trhy nízkokvalifikovaných pracovníků, trhy mladých pracovníků bez praxe)
- v paradigmatu konkurenčního trhu práce minimální mzda snižuje zaměstnanost ($MRP_L = w$) a zvyšuje nezaměstnanost
- tedy podle neoklasické ekonomie je vztah mezi růstem minimální mzdy a zaměstnaností negativní

Účinky minimální mzdy



Diferencované použití minimální mzdy



- Pokud je uplatněna minimální mzda jen na některých trzích, pak pracovníci přecházejí na trhy bez minimální mzdy, kde jejich příchody zvyšují nabídku práce a rovnovážnou mzdu ještě snižují
- Diferencované uplatňování minimální mzdy zvyšuje mzdové diferenciály mezi trhy s uplatňovanou minimální mzdou a těmi ostatními
- Minimální mzda chrání insidery (nikoli outsidersy)

Kritika minimální mzdy

- Neoklasičtí ekonomové zaujmají k minimální mzdě rezervované stanovisko
- A. Marshall, J. Clark
- Chicagská škola – M. Friedman
- J. Stigler – měla by zabraňovat chudobě, ale v realitě to nenaplňuje, trhy s nízkými mzdami jsou konkurenční, a proto má na ně negativní vliv
- Růst nezaměstnanosti po zavedení (ev. zvýšení) minimální mzdy potvrzují empirické výzkumy:
- Neumark, Washer (2007, 2008)
- Cahuc, Zylberberg (2004)

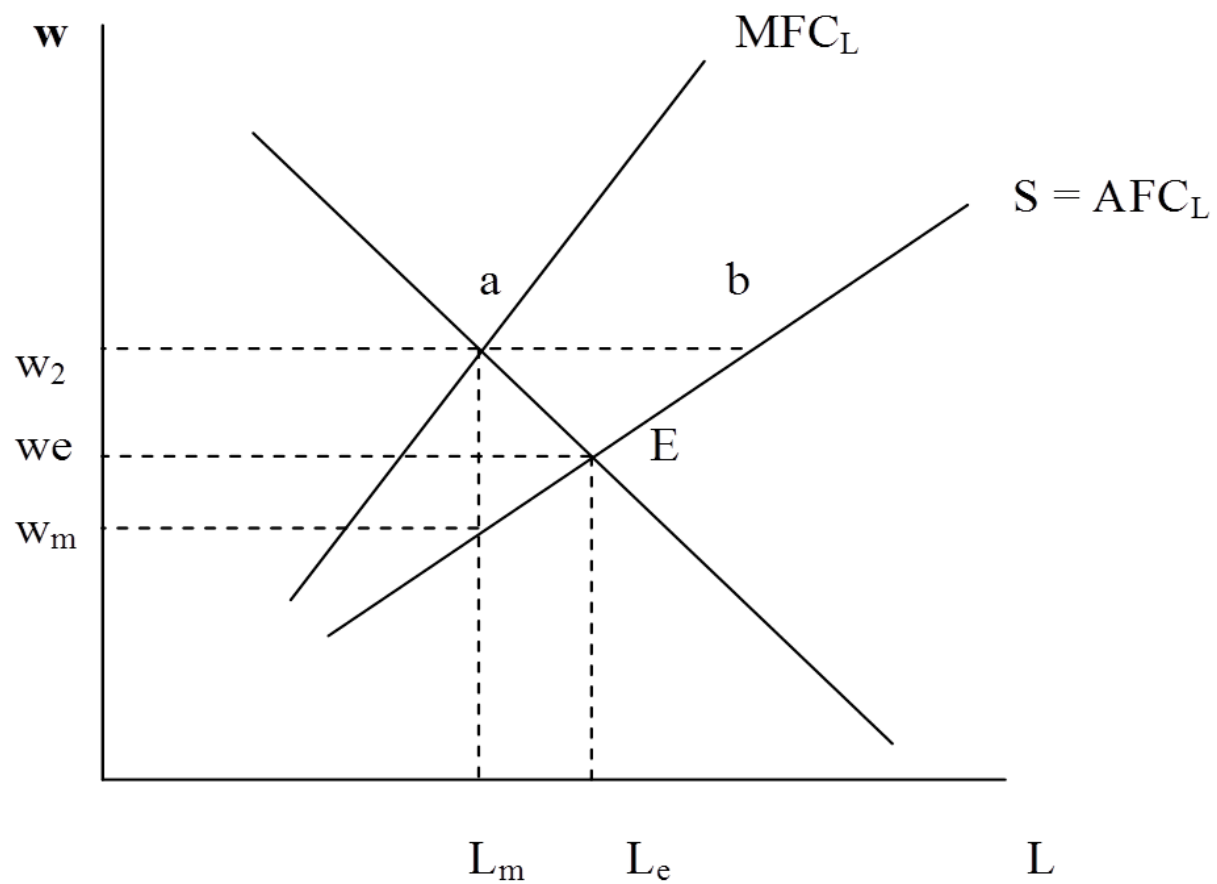
Nová ekonomie minimální mzdy

- D. Card, A. Krueger: *Myth and Measurement* (1995)
- Zavedení (růst) minimální mzdy neredukuje zaměstnanost (má na ni nulový efekt) a nezvyšuje nezaměstnanost
- Konvenční model není použitelný obecně, záleží na typu konkurence na trhu práce
- Teoretický základ: trhy práce jsou nedokonale konkurenční (monopson, monopsonistická konkurence, oligopson)

Institucionalismus

- na trhu práce jsou subjekty s odlišnou tržní silou:
- zaměstnavatelé mají dominantní pozici, disponují větší tržní silou a vyšší mírou informovanosti než pracovníci
- o mzdě se rozhoduje mimotržně: kolektivním vyjednáváním, do kterého se promítá rozhodování institucí: firem a odborů
- Institucionalisté hovoří o administrovaných cenách práce

Minimální mzda a monopson



- W_m je nižší než W_e
- Minimální mzda, např. na úrovni W_e zde může vést k růstu (nikoli poklesu) zaměstnanosti (z L_m do L_e)
- Pro nedokonale konkurenční trhy: vztah mezi růstem minimální mzdy a zaměstnaností je pozitivní
- Někteří autoři uvažují o nulovém efektu změny minimální mzdy na zaměstnanost

Koncept duálních trhů

- Doeringer, Piore, 1971
- vznikají trhy, které jsou řízeny formálními a neformálními soubory pravidel, které určují pravidla nájmu práce, obsazování pozic, povyšování pracovníků, přesuny, propouštění, odchody do důchodu
- v podmínkách nedokonalé informace, asymetrické tržní síly, konfliktu a nekooperativní tržních strategií se člověk dostává do vlivu institucí, která vytyčují pravidla
- tato pravidla deformují trhy, oslabují tržní síly a kladou překážky racionálnímu chování

- Vznikají tak trhy s minimální mzdou (chrání pracovníky) a trhy bez minimální mzdy

Minimální mzda

- Pracovní kontrakty jsou nekompletní – mohou být zdrojem morálního hazardu, principal – agent konfliktu
- Minimální mzda by měla pokrývat „sociální náklady“ práce
- A. Smith – člověk musí žít ze své práce jeho mzda musí být dostatečná k tomu, aby ho zabezpečila
- S. a B. Webb: odstraňuje „pocení“ na trhu práce
- J. B. Clark – „sociální mzda“
- Měla by krýt nejen náklady volného času, též depreciami lidského kapitálu, minimální náklady na zdraví, penzi, podporu v době nezaměstnanosti, minimální důchod pro závislé děti

Behaviorální ekonomie

- důraz na psychologické a sociální faktory, které ovlivňují chování a rozhodování lidí, a které neoklasická ekonomie nezkoumá
- behaviorální ekonomii definoval Etzioni jako psychologii ekonomických voleb (Etzioni, 1988)
- R. Thaler, D. Kahneman, B. Kaufman

- standardní modely jsou zjednodušené a nekompletní
- zvyšování realismu ekonomické analýzy zahrnutím psychologického základu chování
- vnitřní lidské psychologické procesy determinují původ potřeb, vnímání a zpracování podnětů, i výkon pracovníka v pracovním procesu
- „behavioral trait“(Bowles, 2001)

- Člověka nelze zkoumat mimo sociální kontext, bez interpersonálních vztahů, není to atomizovaný jedinec
- Definují koncept „sebe sama“ (*the self concept*): specifická psychologická entita, která má své vnitřní motivace (*intrinsic motivation*) jednání
- Je formován přímou a jedinečnou zkušeností, individuální interpretací a hodnocením interakcí s ostatními
- Např. Kaufman navrhuje rozšířit standardní model tržního agenta o psychologické aspekty: motivace (vedou chování), poznávání (mentální procesy shromažďování a zpracovávání informací), emoce (mentální cítění).

- preference člověka jsou ovlivňovány preferencemi ostatních, se kterými se srovnává; preference se mění v čase, vyvíjejí se
- V neoklasickém modelu důchod-volný čas závisí hodiny práce na výši mzdové sazby, dosažitelném důchodu, na změnách technologie domácí produkce.. . Jsou to objektivní faktory, mění okolné prostředí („*extrinsic motivation*“), v němž subjekt rozhoduje
- Behaviorální ekonomie to vysvětluje vnitřními psychologickými motivy („*intrinsic motivation*“)

- Neoklasická ekonomie: práce je zdrojem újmy („*disutility*“), pracovníci proto mají motiv pracovat jen s nezbytně nutným, ev. průměrným úsilím. Firma musí vynakládat prostředky na kontrolu a monitorování pracovníků, aby se nevyhýbali práci, nebo jim vyplácet mzdy podle motivačních scénářů
- Pracovníky lze je také motivovat vnitřně, aby práce byla pro ně užitek sama o sobě, rozvíjela jejich schopnosti a byla sama zdrojem uspokojení (práce samostatná, tvůrčí, svobodná). To zvyšuje produktivitu pracovníků.

- Behaviorální ekonomie předpokládá omezenou racionalitu, lidé nemají takovou mozkovou kapacitu nutnou k vytvoření optimální kalkulace, spokojí se s méně optimálními řešeními
- Limitované poznávací schopnosti
- Nedostatek racionality se nahrazuje emocemi, etickými normami, sociálními vztahy
- Volba subjektu je intuitivní, impulsivní, rychlá, rozhoduje se v daném okamžiku, není to volba vykalkulovaná, promyšlená, jak předpokládá neoklasická ekonomie

- skutečné paradigma rozhodování je tvořeno kombinací intuitivních voleb a racionálního chování

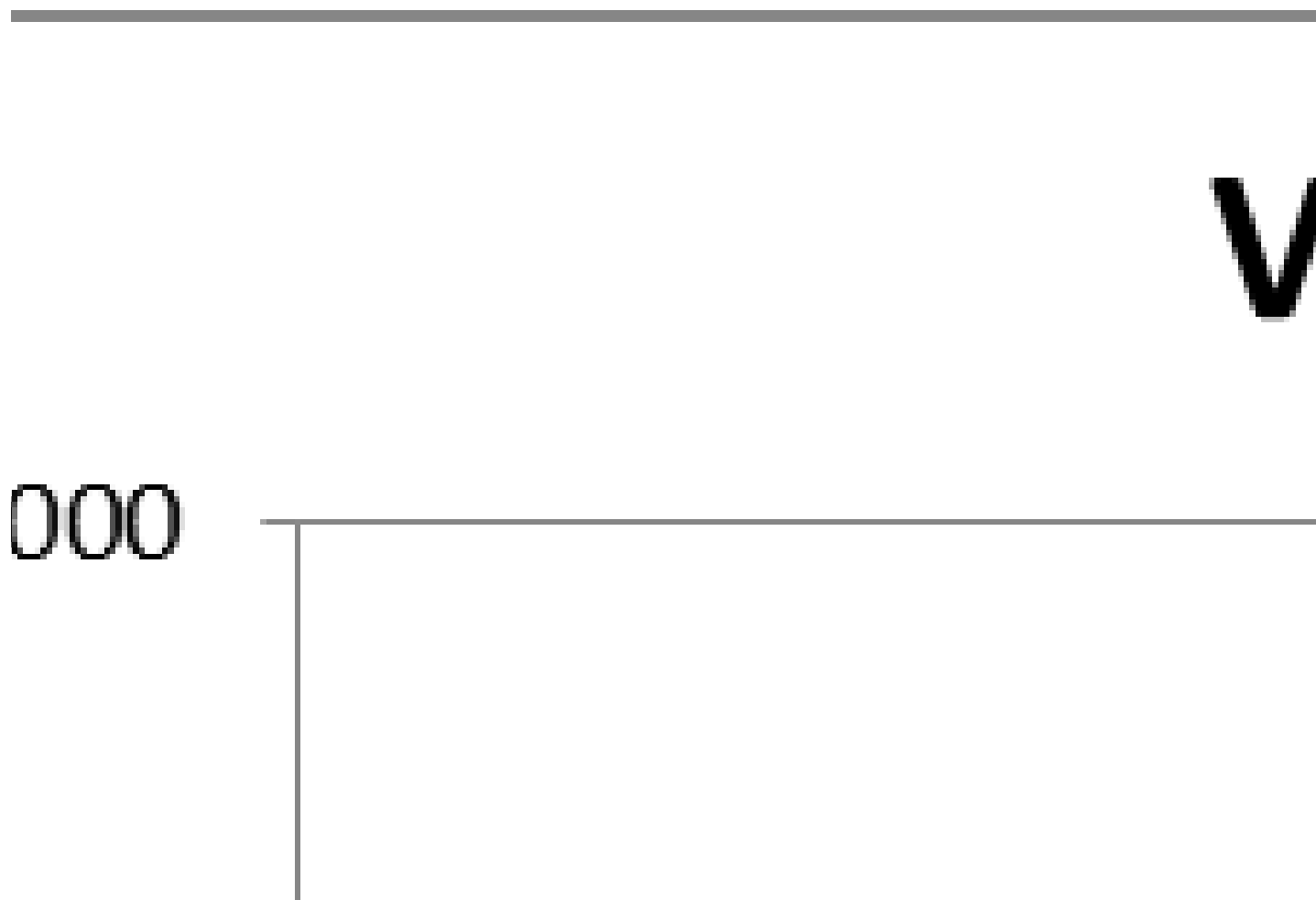
Minimální mzda

- Behaviorální ekonomie zkoumá minimální mzdu z pozic normativní ekonomie, tedy zkoumá, jaká by měla MM být, co by měla pokrývat
- behavioristé nahrazují ekonomický koncept potřeb („*concept of wants*“) konceptem nutných potřeb („*concept of needs*“)
- *Wants* jsou potřeby žádané subjektem, jejichž uspokojování mu přináší satisfakci, užitek, jsou důležité v ekonomických modelech, podněcují jeho jednání. Na jejich základě se utváří preferenční škála.
- *Needs* jsou chápány jako nutnost zabezpečit alespoň jejich minimální úroveň, aby člověk mohl přežít. Některé jsou dány biologicky (jídlo, pití), jiné společensky (kontakt s jinými lidmi). Tuto linii představuje koncept „*living wage*“

- Navazuje na myšlenku „*sociálních nákladů*“
- Tyto základní potřeby by měla pokrýt právě minimální mzda

- **Minimální mzda v ČR**
- Stanovuje se plošně, tedy pro všechna odvětví, zákonem

Vývoj minimální mzdy od roku 1991 (v Kč)





EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

